

Tema

Dansens og musikkens rødder 66

Nu er det jul igen

af Kjeld Nørgaard

Mange er de sange der forbindes med julen! Hvilke julesange der nødvendigvis skal synges, og hvilke salmer der absolut skal med i dansen om juletræet, er der stor forskel på i forskellige familier. Der er dog en sang som jeg er temmelig sikker på at alle danskere kender og har været med til at synge, og det er "Nu er det jul igen". Mon ikke de fleste har været med til at synge sangen, medens de løber rundt med hinanden i hånden? Nogen bruger den som den sidste sang omkring juletræet, nogen løber en tur rundt i stuen og nogen tager en tur rundt i hele huset.

Det forekommer jo umiddelbart at være en meget enkel og banal ting at gøre, men faktisk er det en ganske interessant tradition. Det er nemlig en skik, der i hvert fald går tilbage til sidste halvdel af 1700-tallet og som har rødder i en endnu ældre danseform fra middelalderen, og det er da tankevækkende, at en så gammel festtradition stadig er i almindelig brug.

I gamle dage var det ikke specielt noget man brugte ved juletid. Det var noget man gjorde når der var fest. Mange kilder fortæller, at man bl.a. ved bryllupper løb eller dansede rundt i hele huset og herfra videre rundt i hele landsbyen. De fleste steder har man kaldt en sådan løbetur for en kehraus, og der kendes flere melodier med denne (eller en lignende) titel. En mere detaljeret beskrivelse af kehrausen og dennes historie, samt eksempler på særlige kehrausmelodier, kan ses i bogen "Vore ældste Folkedanse".

Spørgsmålet er så, hvornår man begyndte at bruge "Nu er det jul igen" som jule-kehraus.

Den mest omfattende danske omtale af juleskikke og julelege i tiden før 1900, findes i en stor artikel med titlen Julestuer og Julestueleg i Danmark på Holbergs Tid². Som titlen antyder, fokuseres der på tiden omkring Ludvig Holberg (1684-1754), men der er også en ret omfattende omtale af 1800-tallet. I artiklen er der henvisning til kolossal mange forskellige lege, men ikke omkringløben til "Nu er det jul igen". I det hele taget omtales kehrausen slet ikke som en del af juletraditionen.

I følge Iørn Piøs store bog om juletraditioner³ findes der omtale af "Nu har vi jul igen" allerede omkring 1700. Det præciseres desværre ikke hvor denne omtale findes, men det kunne måske være ovennævnte artikel, hvor begrebet "Jul til Paaske" benyttes, dog uden at det sættes i forbindelse med en ganske bestemt sang eller leg.

Den første gang sangen i Danmark optræder i genkendelig form, er i Børnenes Blad, 1877⁴. Her står der følgende under overskriften "Jul igjen":

Det er nødvendigt at lære denne Leg inden Julen, da den hører med ved ethvert vel ordnet Juletræ. Børnene staar i en Kreds og tage hinanden i Hænderne; én staar i Midten, og der synges, medens Kredsen gaar rundt:

*Nu har vi Jul igjen,
og nu har vi Jul igjen,
og Julen varer ved til Paaske*

Saa snart Sangen er begyndt, tager den, der staar inde, en af Kredsen og danser rundt med, til Verset er til Ende. Nu skal den, der sidst kom ind, tage en anden og danse med, og saaledes vedblives til man er træt af Legen.

Der er ikke anført nogen melodi i bogen, så den må vel formodes at have været velkendt. Legen har ikke noget med kehrausen at gøre, men minder meget om andre simple sanglege hvor man skiftes til at udvælge en partner.

Den samme udførelse af dansen er beskrevet i Danmarks Sanglege⁵. Også her består verset kun af ovenstående tre linier. Det nævnes dog, at man på Bornholm bruger yderligere tre linier der lyder:

Det er ikke sandt
Det er ikke sandt
Der imellem har vi faste.

Heraf kan man ikke konkludere, at man i almindelighed kun har kendt de første tre linier af sangen. I noten til sanglegen henvises der nemlig kun til i alt tre kilder, hvoraf den ene udelukkende er en optegnelse af melodien.

Denne melodioptegning er ganske interessant.

NU HAR VI JUL IGEN.

Nu har vi jul i gjen, og nu har vi jul i gjen, og julen va-er ved til Saa ske. Nu har vi jul i gjen, og nu har vi jul i gjen, og julen va-er ved til Saa ske.

Som man kan se, er de første takter af melodien noteret i 2/4, medens resten er i 3/4. Der er formodentlig ikke nogen tvivl om, at melodien oprindeligt, og i sin mest udbredte form, er i 3/4 hele vejen igennem, men det, der er karakteristisk for en folkelig overlevering af et melodistof, er netop, at der hele tiden sker en bearbejdning, og at der derfor vil findes mange udgaver af "den samme" melodi.

Endelig skal der omtales en udgave der udmærker sig ved at have en helt anden melodi⁶. Beskrivelsen af legen starter med ordene: *At danse Julen ind – kaldes en Ringdans, som kun bruges om Julen og nærmest derefter, naar de unge kommer sammen.* Selve legen minder meget om den ovenfor beskrevne, teksten er den velkendte, men melodien er helt anderledes. Hvor denne melodi stammer fra er uvist. Jeg er kun stødt på den i denne ene kilde.

Nu har vi Jul i - gen, Nu har vi Jul i - gen.
Julen va-er ved til Saa - ske. Nu har vi Jul i - gen,
Nu har vi Jul i - gen, Julen va-er ved til Saa - ske.

Kilder:

1. H. Grüner Nielsen: Vore ældste Folkedanse. Det Schönbergske Forlag, 1917
2. H. Grüner Nielsen: Julestuer og Julestueleg i Danmark paa Holbergs Tid. Side 1-64 i Sprog og Kultur, andet Bind. Universitetsforlaget i Aarhus, 1932
3. Iørn Piø: Bogen om Julen. Forlaget Sesam, 1990
4. Børmens Blad nr 6, 15. December 1877
5. S. Tvermose Thyregod: Danmarks sanglege. Det Schönbergske Forlag 1931
6. Findes på Dansk Folkemindesamling i Jens Kamps Samlinger DFS 1904/045
7. Danielson og Ramsten: Nu är det jul igen. Artikel i Noterat 5, Svenskts Visarkiv, Stockholm 1997
8. Otto Helligren: Sångelekar från Nääs. Abr.Lundquists Förlag, Stockholm 1909

Selve sangen anføres i mange danske kilder at stamme fra Sverige, og her er sangen da også omtalt tidligere end i Danmark. Det følgende, om tekstens og musikens oprindelse, er hentet fra den svenske artikel "Nu är det jul igen"⁷. Heri findes flere historiske detaljer om sangens anvendelse i Sverige.

Den tidligste trykte udgave af teksten er fra 1856 i en visesamling med titlen "Filikromen". Sangteksten er som den danske, bortset fra at der er to forskellige omkvæd. Første gang synger man:

Så är det påsk igen
och så är det påsk igen
och påska varar intill jula

Anden gang synger man den variant vi plejer at bruge.

Melodien er betydelig ældre. Den udgave som kendes i dag blev første gang udgivet som en polska fra F. A. Dahlgrens folkelystspil Värmlänningarna som havde premiere i 1846. Både denne og flere andre af melodierne i teaterstykket er imidlertid ældre, da de er hentet ind i stykket fra en allerede eksisterende tradition.

I dag anser vi vel sangen for at være en typisk nordisk julesang, men måske kommer den oprindeligt et helt andet sted fra. Melodien findes nemlig i næsten identisk form i den italienske violinist Giuseppe Tartinis "Koncert for Violin og Orkester i G-dur" som blev opført første gang i 1724 i Prag!

I Sverige har man også tidligere haft en særskilt dansebeskrivelse til sangen. I bogen "Sångelekar från Nääs"⁸ er der en beskrivelse af en stor opstillingsdans i seks afdelinger som danses til "Nu er det jul igen".

Jævnfør bogens indledning indeholder den både traditionelle og nykonstruerede sanglege/danse. Desværre fremgår det ikke hvilken kategori "Nu er det Jul igen" tilhører, men den virker overordentlig konstrueret, så den er formodentlig lavet i sidste halvdel af 1800-tallet, hvor også mange af de andre såkaldte "store svenske danse" så dagens lys.

Tak til Per Sørensen, Kolding, Judy Ryslander Schomacker, København og Mats Nilsson, Gøteborg for spændende litteraturhenvisninger.